

מפלגת הפועלים הסוציאלידמוקראטית של רוסיה

הגדה של פסח

על־פי נוסח חדש

יוצאת לאור

על־ידי

ברית הפועלים היהודית הכללית (ה'בונד') ברוסיה ופולין

אפריל 1900

חוברת זו יצאה לאור לפני שנים אחדות באמריקה.*

במקומות אחדים שינינו כה וכה.

בעור המץ

חוזרים בלילה מן העבודה, מדליקים שארית של נר, מחפשים על גבי השולחן, מחטטים בתנור ומתחת לתנור, על גבי האיציטבאות ומתחת לאיציטבאות, נזכרים בכל הזוויות, שמא נתגלגל לאן שהוא פירור של המץ... כדי להבריא את הרעב. אם אינם מוצאים – מניחים את האגרוף למראשותם ושוכבים לישון. ואם במקרה אמנם מוצאים משהו, אומרים פֶּלֶחֶמְרָא וְחִמְיָעָה דְאִיבָה בְרִשְׁוֹתַי ואוכלים את זה בנשימה אחת כמו עשרת בני המן, עד כי לא נשאר אפילו פירור שבפירורים, ואז אומרים: **הָא לְחֵמָא עֲנִיָא**, כך אוכלים וכך נמקים ומשחירים כשולי קדירה בעולם. כל היום עמלים בזיעת־אפיים וכאשר חוזרים הביתה בלילה, אין קורטוב של מזון לשים לפה. האשה ישנה. הילדים נמים: כלום אכלו דבר מה? מי יודע? אם מוצאים משהו בתנור – הרי אין זה אלא אוכל קר ומיובש, גורם רק כאב־בטן, אך־אך... **הַשְׁתָּא הֶבְיָא**, עכשיו הגיע המצב עד כדי כך, לשנה הבאה – רק השד יודע מה יהיה וכיצד...

(כאן הבן שואל)

אבא, אשאל אותך ארבע קושיות:

מַה נְשִׁתְנָה, במה אנחנו גרועים משמואל בעל בית־החרושת, ממאיר הבנקאי, מזרח המלווה בריבית, מר' טודרוס הרב?

הרי אין הם עושים דבר ויש להם מה לאכול ולשתות, גם ביום וגם בלילה, אפילו מאה פעמים. ואילו אנחנו עמלים עד כלות כוחותינו יום תמים, ובלילה אין לנו מה לאכול אפילו כזית פעם אחת?

הם בעלי ארמונות, מקושטים ומסודרים עם כל אורחות הנוחיות; חדרים יפים

רבים עומדים אצלם ריקים, ואילו אנחנו מצטופפים ונחנקים באיזה חור, שאף ממנו רוצים לגרש אותנו?

הם הולכים בטל ולובשים את מיטב הבגדים היקרים, ואילו אנחנו מתייגעים כמו שוורים ואין לנו כותנת לכסות בה את גופנו?

הם סועדים לשובע ארוחת צהריים דשנה, שותים כוס יין טוב ושוכבים במיטה רכה וחמה, ואילו אנחנו פִּלְנוּ מְסוּפִין – נשכבים איש איש בפינתו על גבי מזרן של קש, על מנת לחזור ולקום לעבודה מקץ שעה קלה.

אבא, השב נא לי, תרץ נא לי את כל ארבע הקושיות!
(האב מהרהר רגע, מגרד את פדחתו, ואחר כך פותח ומשיב).
והתירוץ, ילדי, כך הוא:

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם, עבדנו ולשנו בחומר, שרפנו לבנים, בנינו ערים ועמלנו כמו שוורים. אך בימים ההם עוד היה לנו אלוהים, שרחמיו נכמרו על האומללים, והוא שיחרר אותנו בכוח מן העבדות. ואילו היום... היום תומך האלוהים בעשירים, ורק להם יש אלוהים. מאחר שאם אתה רוצה שגם לך יהיה אלוהים, עליך לשלם ממון. ומניין יכולים אנחנו, פועלים דלים, להשיג ממון? היום אין אנו יכולים לתלות את תקוותינו באלוהים, אין לנו סיכוי שהוא ישחררנו. היום עומדים על גבינו אלפי פרעונים, המענים אותנו, המוצצים את כוחותינו ואנו מכורים להם, אָנּוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ. עלינו להיזכר באהבה ובגעגועים ביציאת מצרים מבית עבדים, להרבות לספר בה ביום ובלילה, לבנינו ולבני בנינו, וְכָל הַמֶּרְכָּה לְסַפֵּר הָרִי זֶה מִשְׁבַּח.

מעשה בר' שמואל בעל בית-החרושת, בר' מאיר הבנקאי, בר' זרח המלווה בריבית ובר' טודרוס הרב, כיצד כל הברנשים הנאים האלה יושבים להם בצוותא, שותים כוסית יין משובח ומהרהרים אף הם ביציאת מצרים. ואילו הסיפור על הפֶּשֶׁט שלו כלל אינו מוצא חן בעיניהם. הייתכן, הם טוענים, שעבדים קושרים קשר ומשתחררים?! מהו הטעם והיושר אם קמים סתם ומתמרדים? אנה אנו באים בעולם? לא, הפשט הרגיל אינו מקובל עלינו מכול וכול. עלינו לבקש אחר דָּרָשׁ אחר. אסור לנו להקדיש זמן כדי לרדת לטעמו של הפשט כפשוטו. ואז עמד ר' שמואל וכך דרש: **'פֶּל יָמֵי חַיֶּיךָ – הַלֵּילוֹת**, רק בלילות אתה חי את חיך אתה, ואילו ביום עליך להיות שלי, להיות משרתי ועבדי, לעבוד בבית-החרושת שלי עד כי תשחיר כשולי הקדרה'. הרב ר' טודרוס קם אחריו, מגלגל את עיניו אל השמים, ואומר דבריו בוז הלשון: **'פֶּל יָמֵי חַיֶּיךָ – לְהַבִּיא לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ**. עבוד, טיפשוך, עמול והינמק; ולפיכך, כאשר יבוא המשיח – יהיה לך טוב. תזכה לגן-עדן שכולו אור'. ברם, חכמים, האנשים הפיקחים והנבונים באמת, באים ואומרים: **'יָמֵי חַיֶּיךָ – הַעוֹלָם הַזֶּה**, אין האדם חי בעולם אלא פעם אחת, ועליו ליהנות מן החיים ולדעת שהוא בן-חורין.¹ **לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם פֶּל יָמֵי חַיֶּיךָ** – עליך לזכור שכבר השתחררת מזמן מן העבדות ומגיע לך להיות חיים אנושיים.²

בְּרוּךְ הַמְּקוֹם,³ יְבוֹרֵךְ גַּם הַזְּמַן, שהעניקו לנו את האנשים החכמים האלה, אנשי האמת, הפוקחים את עינינו לראות. **כִּנְגַד אֲרָבְעָה בָּנִים דְּבָרָה תוֹרָה**, ארבעה סוגים, ארבעה מעמדות: **אֶחָד חָכֵם, אֶחָד רָשָׁע, אֶחָד תָּם, וְאֶחָד שְׂאֵינֹו יוֹדֵעַ לְשֹׂאֵל**.

חָכָם מִה הוּא אֹמֵר, הַחֶכֶם שׁוֹאֵל: מִה הָעֲדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵינוּ אִתְּכֶם, אִיזָה מִינֵי מְשַׁפְּטִים הֵם אֵלֶּה? כִּיצַד מִסּוּגֵל אֱלֹהִים לְצוּוֹת עַל חוֹקִים, שֶׁעַל פִּיהֶם כָּל הָאֲנוּשׁוֹת מוֹצִיָּאָה אֶת נִשְׁמַתָּה בְּרוּב עֵמֶל וּבִקְוֵשִׁי בִקְוֵשִׁי יֵשׁ לָהּ מִמָּה לְהִשִּׁיב אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְאִילוּ מִיַּעוֹט שְׁבַמִּיעוּט נוֹטֵל לְעַצְמוֹ אֶת הַכּוֹל, מִפּוֹר וּמִבּוֹזֹו וְחִי צָרָף עַל פְּנֵי יָם שֶׁל תַּעֲנוּגוֹת?

רְשָׁע מִה הוּא אֹמֵר, הַרְשַׁע הַטְּפִיל אֹמֵר: 'מִה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם? – מִה הָעֲבוּדָה בְּשִׁבְלֵכֶם, וְאִמְנָם – מִדּוּעַ שְׁלֹא תַעֲבֹדוּ? הֲרִי בְּיָאֲדָם חַיִּיב לְעַבְדוֹ! הָעֲבוּדָה מִמַּתִּיקָה אֶת הַחַיִּים!' עִיבְדוּ נָא, אִיפּוֹא, יִלְדִים! לָכֶם וְלֹא לוֹ – רַק עֲלֵינוּ הוּא מְצוּוֹה לְעַמּוֹל וְלִהְיִינִימָךְ בְּעַמְלָנוּ. רַק עֲלֵינוּ. וְאִילוּ הוּא עֲצָמוּ אֵינוּ נוֹקֵף אֶצְבַּע וְחִי מִמֶּשׁ עַל חֶשְׁבוֹן יִגְיעַתְנוּ! וּמְכִיוּן שֶׁהוּא מוֹצִיא אֶת עֲצָמוּ מִן הַכֶּלֶל, הֲרִי הוּא בְּבַחֲיַנֵּת 'כּוֹפֵר בְּעִיקְרֵי', הוּא מֵתַכְחֵשׁ לְאִמַּת הַיְסוּדִית, שְׁכָל הָאֲנָשִׁים נוֹלְדוּ שׁוּיִים, אֵף אֵינוּ מֵאֵמִין בְּשַׁחְרֹר הָאֲנוּשׁוֹת. עַל כֵּן אֵין לָנוּ מִה לְעַשׂוֹת אִיתּוֹ. וְאַף אֲתָה הִקְהָה אֶת שְׁנֵינוּ, כְּלוֹמֵר עֲלֶיךָ לְהַכּוֹתוֹ וְלִשְׁבֹּר אֶת שִׁינוּ וְאֵף לֹמֵר לוֹ בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: 'זְכוּר תִּזְכּוֹר שְׁכָבָר פֶּעַם הִשְׁתַּחֲרַרְנוּ מִבֵּית עֲבָדִים, מִמְצָרִים, וְאֵף מִן הָעוֹל הַמַּעִיק עֲלֵינוּ הַיּוֹם בְּלִי סִפְק נִשְׁתַּחֲרַר'. אֲנַחְנוּ וְלֹא הוּא, בְּאִשֶׁר נִשְׁמַתְהֶעֱבָדִים שֶׁלוֹ הִיא אוֹיְבַתְנוּ הָאֵמִיתִית. אֵין הוּא רוֹצֵה בְּשַׁחְרֹר, וְעַל כֵּן אֶחָד דִּינוּ לְהִיסְפוֹת.⁵

תָּם מִה הוּא אֹמֵר, הָאִישׁ הַפְּשׁוּט וְהַתְּמִים שׁוֹאֵל: 'מִה זֹאת? מִה קוֹרָה כֵּאֵן בִּינִיכֶם? עַל מִה אַתֶּם רְבִים? אֹדוֹת מִה אַתֶּם נִלְחָמִים? מִפְּנֵי מִה אֵינְכֶם יִכּוֹלִים לְסַדֵּר אֶת עֲנִינֵיכֶם בְּרוּחַ טוֹבָה?' וְאַמְרָתָ אֱלֹהִי, וְכֵךְ תִּשְׁמִיעַ בְּאוֹזְנֵי: בְּחֹק יְדִי, רַק בְּכּוֹחַ הָאֵלִימוֹת שׁוֹחַרְרָנוּ מִמְצָרִים וְרַק בְּכּוֹחַ הָאֵלִימוֹת נִשְׁתַּחֲרַר גַּם עִבְשִׁי.

וְשִׁאֵינוּ יוֹדֵעַ לְשִׂאוֹל – אֶת פֶּתַח לוֹ, – כֹּאשֶׁר פְּלוּנִי אֵינוּ יוֹדֵעַ מִה לְשִׂאוֹל, עֲלֶיךָ לְסַפֵּר לוֹ בְּקִיצוֹר אֶת כָּל תּוֹלְדוֹת עֲבֹדוֹתָנוּ בְּעֵבֶר וּבַהוֹוָה וּלְדַבֵּר אֵלָיו בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, מִקְרַמַּת דְּנָא עֲבָדוּ אֲבוֹתֵינוּ לְמַעַן זוֹלַתְם,⁶ לְמַעַן בְּעַלְיָה־אֲחוֹזוֹת, לְמַעַן הַגְּבִירִים, לְמַעַן הַרְבָּנִים וְיִתְרַ לְכִלְיָה־קוֹדֵשׁ. אֵךְ זֶה הַתְּרַחֵשׁ כִּבְר בְּשִׁלְב הַתְּפַתְחוֹת גְּבוּהָ יוֹתֵר. לְפָנִים הֵם הָיוּ פְּרַא־יָאֲדָם, נַעֲוּ וְנָדְדוּ עֲדָרִים עֲדָרִים, חֲסָרֵי תוֹשִׁיָה, חֲסָרֵי נֶשֶׁק, תְּלוּיִים לְחִלוּטִין בְּמִקּוֹם מְגוֹרִיָהם, כְּמוֹהֶם כַּחֲיוֹת בַּר, נִרְדָּפִים מִחַמַּת מִצּוֹקַת הָרַעֲב. הֵם הָיוּ מִתְּקוּטָסִים וְהוֹרְגִים; עֲדָר אֶחָד הַשְּׂמִיד עֲדָר שְׁנֵי כְּדֵי לְחַמוֹס קְמִצוּץ מִזּוֹן, שְׁלֹא הִיָּה בּוֹ כְּדֵי לְהַשְׁבִּיעַ. הַחֲזוֹקִים הָיוּ פְּשׁוּט טוֹרְפִים אֶת הַחֲלָשִׁים, אֵף זוֹלָלִים אֶת בְּשָׂרָם.⁷ בְּמִרוּצַת הַזֶּמֶן, כֹּאשֶׁר הַמְצִיאֹו מְכַשִּׁירִים שׁוֹנִים וְכִלֵּי נֶשֶׁק, הִשְׁתַּחֲרָרוּ בְּמִקְצַת מִן הַתְּלוֹת בְּמִקּוֹם הַמְּגוֹרִים, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ כִּבְר מִסּוּגָלִים לְאִגוֹר מִזּוֹן וְלֹא הִיָּה צוֹרֵךְ בְּלִי הָרֵף לְדַאֲוֵג מִה יִהְיֶה מִחַר. אִמְנָם לֹא חָדְלוּ מִמִּלְחָמוֹת וְהַרְיָגוֹת, אֵךְ הִיָּה שׁוֹנֵי רַב בֵּין מִה שֶׁנִּתְחַלְלַל פֶּעַם לְבִין מִה שְׂקִיִּים עִבְשִׁי. לְפָנִים לֹא הִיָּתָה שׁוֹם תּוֹעֵלַת בְּשׁוּיִים, בְּאִשֶׁר כָּל אֶחָד קִיִּים אֶת עֲצָמוּ בִקְוֵשִׁי בִקְוֵשִׁי. הַשְּׁבוּיִים לֹא הָיוּ דְרוּשִׁים לְשׁוּבִיָהֶם אֲלֵא לְכַפְרוֹת. פֶּרֶט לְאִפְשָׁרוֹת פְּשׁוּט לְאִכּוֹל אֶת בְּשָׂרָם. וְהַמְנַצְחִים אִמְנָם לֹא הִתְמַהֲמָהוּ וְהָיוּ זוֹלָלִים אֶת שְׁבוּיָיָהֶם בְּתַאֲבוֹן. וְאִילוּ עֵתָה, הַוּדוֹת לְעוֹבְדָה, שְׁכָל אֶחָד הִיָּה מִסּוּגֵל בְּעוֹזֶרֶת הַמְּכַשִּׁירִים וְהַנֶּשֶׁק לֹא רַק לְקִיִּים אֶת עֲצָמוּ, אֲלֵא גַם לְאִגוֹר מְלֵאֵי, הִיָּה הַרְבֵּה יוֹתֵר נוּחַ לְמַנְצָחִים בְּמִקּוֹם לְאִכּוֹל אֶת שְׁבוּיָיָהֶם לְהַפְכֵם לְעַבְדִים, הַעֲמִלִים וְנֹאֲלָצִים לְמִסּוֹר לְיַדֵּי אֲרוֹנִיָהֶם כָּל מִה שֶׁהַצְּלִיחוֹ לִיַּצֵּר בִּיגְיעַתְם.

וכך התהוותה העבדות. אלא שלא היה די בשיעבודם של השבויים בלבד. הודות להתפתחות המשקית הצליח קומץ מן האנשים, שהיו מוכשרים יותר במלאכת ניהול מלחמות, לעלות ולהתייצב בצמרת החברה. לאט לאט הם תפסו בידם את השלטון והביאו את כל יתר האנשים לכניעה וכפיפות. כל מערכות העבדות והדיכוי, שהתרחשו מאז ואילך בכל העולם כולו, בקרב כל העמים, צמחו מתוך היחסים הכלכליים. אך הודות לאותם היחסים הכלכליים הולך ונמשך, מאז ולאורך כל ימי תולדות האנושות, המאבק בין המדכאים והמדוכאים, בין העבדים לבין אדוניהם. העבדים אמנם נחלו תמיד נצחונות, אלא שהמפלצת הנוראה, העבדות, היתה מדי פעם פושטת צורה ולובשת צורה חדשה. צורתה החדשה היתה לכאורה מעט טובה יותר מקודמתה, אך ביסודו של דבר לא חלה תמורה מהותית ב'חיה הרעה'. וכאשר הקאניבאליות פינתה את מקומה לעבדות, התפתחו והשתנו חדשות לתקופותיהן צורות העבדות, עד אשר צמחה והתייצבה העבדות בתימינו, העבדות הקאפיטאליסטית, אשר בה נדמה לכאורה שכל אדם חופשי לנהוג כרצונו, אך למעשה אין הוא אלא עבד, ואפשר אפילו שהוא יותר עבד מאשר לפניו.

צא ולמד, הבן היטב מה בעצם ביקשו האדונים הקדמונים מעבדיהם. לא עוד אלא שיעבדו למענם ויעשו כל מה שדרוש להם. אך אם אדם עובד, הוא מוכרח גם לאכול. נו, הרי מובן מאליו שהיה להם מה לאכול; אך כל מה שהם הצליחו לייצר מעל ומעבר לצרכיהם הקיומיים, נטלו מהם האדונים, וכך זכו לחיים טובים על חשבון יגיעת עבדיהם המרה. האדונים דאגו, שעבדיהם לא יגועו ברעב או בקור. באשר אם העבד שובק חיים לכל חי, הוא גורם לאדוניו נזק. פרעה לא גזר אלא על הילדים הזכרים. אך מה קורה היום? הגזירה מוטלת על כולנו, עלינו הפועלים הנאלצים למכור את עצמם, על הנשים שלנו, על ילדינו, הנמכרים למעבידים ולאומנים תמורת שכר-שלי-רעב. והרי אז מצבנו הרבה פחות בטוח ממצבם של העבדים הקדמונים. אין אנחנו מסוגלים לשבור את הרעב אלא אם כן נשכרנו לעבוד למען העשירים. ואם העבודה אצלם תמה, אין הם דואגים לנו יותר. לא איכפת להם. מצידם אנו יכולים כולנו להתפגר מרעב – מה שהיה נחוץ להם, עשינו, בנינו בתים ואנו מתגוללים בחוצות; יצרנו והכנו מזונות, והרינו רעבים; תפרנו בגדים וכולנו מהלכים 'ערום ועריה': קרועים ובלואים, ערומים ויחפים.

ויציעו אותנו, אדונינו היום נהגו בנו ואף ממשיכים לנהוג בנו, במסווה של שוויון וחופש, בו מציגה את עצמה העבדות, 'החיה הרעה', הרבה יותר גרוע מאשר האדונים הקדמונים. **והיה פי תקראנה מלחמה**, – הרי בימי מלחמה הם שולחים אותנו ליהרג. ואם דרוש להם כסף, הם ממנים שרי מסים, המוצצים מאיתנו מסים, מכסים, תרומות ומעשרות. אם דרושים לאדונינו מבצרים, מחסנים, ארמונות – הרי אנחנו בונים להם ערי מספנות. **וינתנו עלינו עבודה קשה**. הוי עבודה קשה, הוי עבודה קשה! כלום זורמת בעורקינו עוד טיפת דם אחת שאינה מורעלת, כלום יש בגופנו אבר אחד שלא נחלש או נתקהה מעבודת הכפיים הקשה והבלתי נורמאלית, הממיתה גוף-ונשמתו ממנו ובו?

וינצק אל ה' – עד עכשיו זעקנו לאלוהים, אך כלום הוטב לנו מפני זה? כלום הוקל לנו מאסוננו? אנחנו רק זועקים, נאנחים מעמלנו – כלום שמע מישהו את

קולנו? כלום השגיח מישהו וראה את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו? 'את ענינו' – את זה מיטיב לדעת כל אחד מאיתנו, ואלה פשוט הייסורים למען השגת קורטוב פרנסה; 'ואת עמלנו' – אלו הבנים, ילדינו המסכנים והאומללים. אין להם עדיין בעולם הזה שעה אחת של אושר, והרי אנו כבר רואים אותם כעבדים מימי נעוריהם הראשונים! 'ואת לחצנו' – זה הדחק, הדיכוי הנורא, הבלתי נסבל. ומאחר שאיש אינו שומע את קולנו ואיש גם אינו עוזר לנו, אין אנו צריכים יותר לסמוך על איש זולתנו. לא ניוושע לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף. שחרורנו הוא בידינו. נוכל להושיע לעצמנו – ולא על ידי שליח, אנחנו עצמנו – ולא אחר! ביד חזקה, ובזרוע נטויה ובמזרא גדול, ובאותות ובמופתים!

ביד חזקה, כמה שנאמר, עלידי משוררנו:

אם תרצה להיות אלים

לא ינועו גלגלים.

ובזרוע נטויה, כמה שנאמר, כמה שקראו לוחמינו הגיבורים שיצאו לקרב לפנינו: 'העלו אל-על בזרועות פשוטות את דגלנו האדום, דגל הסוציאליזם!' ובמזרא גדול, מורא ופחד רב יפול על הקאפיטאליסטים, והם יראו במו עיניהם כיצד הפועלים מתארגנים למאבק על שחרורם.

ובאותות – זה המטה, פועלים, טלו ביד את המקלו!¹¹

ובמופתים – זה הדם, ...דמם הטהור של אלפי פועלים, שנמחצים עלידי המכונות, שנהרגים בשעת עבודתם, זועק אל הפועלים וקורא לנקמה:¹²

דם נאש ותמרות עשן!

לאלוהים! לשטן! לצלב! למיליונים! לברד! לחזיו ורעם! לעזאזל! שנזכה פעם סוף סוף להשתחרר!

וכאשר נחולל את זה, רק אז נרגיש שגם אנחנו בני-אדם, וגם נחיה ונעבוד כאנשים בני-חורין. התבונה האנושית תגבר תמיד על תאוות החייתיות השפלות ואנו נשיר שיר חדש ושמח. את ה'חיה הרעה' הקאפיטאליסטית נעלה קורבן כדי לכפר על כל עונותינו. (עד כאן אומרים בשבת הגדול)¹³

ומרור

משא

רצח

רצח, שהיו אבותינו אוכלים איש את רעהו. מאז ומתמיד הם נלחמו מרות זה בזה על הקיום; הם קרעו איש את בשר רעהו מפני דעות מסולפות, מפני הבלים נבובים, ואף רצחו ושפכו דם כמים אדירים. ואם אבות אבותינו כך – גם אנחנו חייבים, והעולם לא ישתנה לעולם: לפנים היו המעטים שליטיהם של הרבים. עריך אחד הכניע למרותו עמים ורמסם תחת כפות רגליו. וכך היה יהיה גם בעתיד. ויקד העם וישתחוו, והעם יוסיף תמיד להתכופף, להתקפל, להצטמק ולהשתחוות.

משא, זו שאנו אוכלים איש את רעהו. ועל כן, הוא אומר, חייב העם להוסיף ולהתייטר גם עתה, כאשר אנחנו אוכלים אחד את השני. הן לא יכול להיות אחרת. שנאמר, אם אין קורעים ואין טורפים ואין מורטים – לא משיגים דבר. ולא יכלו להתמקמה, ואף אסור להשתחות, וגם צדה לא עשו להם, ולא – לא יהיה להם מה לאכול.

מְרוֹר זֶה שְׁאֲנוּ אוֹכְלִים – עַל שׁוֹם מָה? וְהַמְרִירוֹת שֶׁאֲנוּ סוֹפְגִים עוֹד לִפְנֵי שְׁטוּרְפִים אוֹתָנוּ – כְּלוּם יוֹדְעִים אֲתֵם מָה טַעְמָה? וְזֶה מִפְּנֵי שְׁחֹבָה עֲלֵינוּ לְבַצֵּעַ עֲבוּדָה, הַקְּשָׁה מִכּוּחוֹ שֶׁל אָדָם לְשֹׂאת, אֵת כָּל עֲבוּדָתְךָ אֲשֶׁר עָבַדְתָּ בָּהֶם בְּפָרְךָ, כָּל עֲבוּדָה שֶׁהֵעֵם עוֹשֶׂה קֶשֶׁה מִנְשׂוּא. נִדְרַשׁ מִמֶּנּוּ לְבַצֵּעַ יוֹתֵר מִדִּי בַבְּתִּיאַחַת. וְעֲבוּדָה מֵעֵין זוֹ מַחְלִישָׁה גַם אֶת הַגּוֹף וְגַם אֶת הַנֶּפֶשׁ.¹⁵

בְּכָל דוֹר וְדוֹר, נִמְצְאוּ גַם אֲנָשִׁים נְבוֹנִים וְהַגּוֹנִים, שֶׁעִינֵיהֶם הָיוּ פְּקוּחוֹת לְרֵאוֹת אֶת כָּל זֶה וְהֵם הִכְרִיזוּ: חֵיב אָדָם לְרֵאוֹת אֶת עֲצֻמוֹ פְּאִילוֹ הוּא, שֶׁהוּא הָאִישׁ, בֶּן־אָדָם כִּכְל בֶּן־אָדָם זוֹלָתוֹ, עִם כָּל הַזְכוּיוֹת לְהֵנָאוֹת הַחַיִּים הַמְּגִיעוֹת לְכָל אֶחָד. הוּא נוֹלָד בְּטֹבָע לְחַיּוֹת חַיִּים שֶׁל דְּרוֹר וְלִיְהֵנוֹת, וְאֶסוּר שְׁמִישָׁהוּ יִטוֹל מִמֶּנּוּ אֶת חֵירוֹתוֹ. בְּכָל דוֹר וְדוֹר מִתְחַזֵּק וּמִתְרַחֵב הַרְעִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה (יְבוֹרֵךְ נְאֻ!). וְאֲנוּ מְקוּוִים, שֶׁהוּא יִבִּיא אוֹתָנוּ¹⁶ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם, הוּא יַעֲנִיק לָנוּ אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהוּא כִּבְר הַצִּיּוֹג לִפְנֵי אֲבוֹתֵינוּ, הוּא יִגְאֵל אוֹתָנוּ וְיַעֲנִיק לָנוּ אֶת יְמֵי הַמְּשִׁיחַ.

(כִּסֵּה אֶת ה' מְשָׂא, ב' מְרוֹר' כֹּאשֶׁר אֲתָה חוֹשֵׁב עַל הַעֲתִיד, וְאִמְרוּ):¹⁷

לְפִיכָף אֲנַחֲנוּ חֵיבִים, לְדוֹן בְּרַעֲיוֹן הָאֲנוּשֵׁי הַגְּדוֹל, לְנַחֲחוּ, לְפָרְשׁוּ וְלִהְרַחֲבוּ, הַרְעִיּוֹן אוֹדוֹת חוֹפֵשׁ וְשׁוּיּוֹן וְהַזְכוּת לְכוֹל לְחַיּוֹת וְלִיְהֵנוֹת,¹⁸ כִּי רַק הוּא עֲצֻמוֹ מִסּוּגֵל לְחַלֵּץ אוֹתָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחַרּוֹת, מִיְּגוֹן לְשִׁמְחָה, מֵאֲבָל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֲלָה, מִכְּנִיעָה לְעֲצֻמָּאוֹת, וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה, שִׁירָה נְהַדְרַת, הַלְּלוּהוּ!

הַלְּלוּהוּ! – שִׁבְחוּ וּפְאָרוּ אוֹתוֹ, אֲתֵם הָאֲנָשִׁים הַהַגּוֹנִים הַעֲרִיצוּ אֶת שְׁמוֹ – 'חַרּוֹת'! יְבוֹרֵךְ שֵׁם זֶה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם! מִמְזֹרַח וּמִמְעַרְב יְרוֹמֵם הַשֵּׁם 'חַרּוֹת'! יִתְעַלֶּה נָא מֵעַל כָּל הָעַמִּים, וְעַד לְשָׁמַיִם יִגִּיעַ. רַעֲיוֹן ה' חַרּוֹת' כִּבְר הַגִּיעַ לְשָׁמַיִם וְגִרַשׁ מִשָּׁם אֶת כָּל הָאֱלִילִים, וּמִשָּׁם יִרַד אֶל הָאָרֶץ וְיַפִּיץ אֶת הַכְּבָלִים! הוּא מְרִים מֵעַפְר עֵרִירִי, וְדָל מֵאֲשַׁפְתוֹת הוּא מַחְלֵץ! הוּא מְצִיג אוֹתָם בְּדֶרֶג שׁוּוּה עִם הָאֲצִילִים וְעִם רֵאשֵׁי הָאוֹמָה. אֶת עֶקְרַת הַבַּיִת, אֶת הָאֵם, אֶת הַשִּׁפְחָה הוּא מוֹשִׁיב בְּמוֹשֵׁב אֶחָד עִם בְּנֵי הַטּוֹבִים – וְאִף הִיא נְהִינָה מֵאוֹשֶׁר אֲנוּשֵׁי וּשְׁמַחָה בּוֹ – הַלְּלוּהוּ!

בְּצֵאת הָעַם מִמִּצְרַיִם, כֹּאשֶׁר עִם נַחֲלֵץ מִן הַמִּיַּצֵּר וְנִלְחַם עַל שְׁחֵרוּרוֹ, כֹּאשֶׁר זְכוּיוֹתָיו מְקוּדְשׁוֹת, וְתוֹדַעָה אֲנוּשִׁית אַחַת מִשְׁתַּלְּטַת עֲלָיו – אִזִּי הוּא תוֹסֵס וְחוֹמֵר וּמִתְנַחֵשׁל כִּים, שְׁמִימִי מְצִיפִים הַכוֹל סְבִיב בְּפִרְאוֹת זְרֵמֵי אֲדִירִים! הָרִים מִנְתָּרִים מְרֹב אִימָה, וְנַחֲשׁוּלִים שׁוֹקְעִים בְּתַהוֹם רַבָּה. מָה אֲתָה תוֹסֵס וְחוֹמֵר, הָרִים? מִפְּנֵי מָה אֲתֵם מְצִיפִים הַכוֹל סְבִיב, נַחֲשׁוּלִים אֲדִירִים? מָה אֲתֵם רוֹקְדִים כְּאִילִים, הָרִים? וּמִדּוֹעַ אֲתֵם שׁוֹקְעִים בְּתַהוֹם רַבָּה, נַחֲשׁוּלִי עֵנֵק? מִפְּנֵי אֲדוֹן הָעוֹלָם, מִפְּנֵי עוֹצְמַת שְׁלוֹטוֹנוֹ שֶׁל הָעַם, הַמְּשַׁפִּיעַ וְיוֹצֵר וּמִפְּלִיא לְבִנּוֹת אֲרָמוֹנוֹת מֵאֲבָן וְלִהְיוֹצֵא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ!¹⁹

בְּרוּךְ אַתָּה, רַעֲיוֹן קְדוֹשׁ, שְׁמַעוּדוֹ לֹא חָדַל מִלְּעוֹרֵר אֶת הָאָדָם, שִׁיקוּם וְיִנְעַר מֵעֲלִיוֹ אֶת כְּבִלֵי הַחֲרָפָה, הַיִּיסוּרִים וְהַהֲשַׁפְלָה, וְהוּא שִׁיבִיאָנוּ לְמוֹעֲדִים וְלְרִגְלִים (אֲחֵרִים) הַבָּאִים לְקַרְאֲתָנוּ לְשָׁלוֹם,²⁰ לְזִמְנִים טוֹבִים וּשְׁמַחִים, וְאֲנוּ נוֹדָה לוֹ עַל גֵּאֲלָתָנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ, עַל יְשׁוּעַתָּנוּ הַגּוֹפְנִית וְהַרוּחָנִית, בְּרוּךְ אַתָּה, גּוֹאֵל הָאֲנוּשׁוֹת! שְׁפוּף חֲמַתְךָ, הַעֲנֵק נָא אֶת הַחֲמִימוֹת שְׁלֵךְ אֶל הַגּוֹיִים, אֲשֶׁר עֲדִיין לֹא יִדְעוּךָ, וְאֵל הָאוֹמוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ.²¹ הֵם טוֹרְפִים זֶה אֶת זֶה וְעוֹשִׂים שְׁמוֹת זֶה בְּזֶה. שְׁפוּף עֲלֵיהֶם אֶת אוֹרְךָ, וְקִרְנֶךָ יִשְׁיֵגֵם. גִּרַשׁ אֶת הָאֲפֵלָה וְהַשְׁמַד אֶת הָעֲבָדוֹת בֵּינֵיהֶם!

לא לָנוּ, לא לָנוּ, רעיונות מעין אלה! כך טוען מעמד מסויים: יש לנו אלוהים בשמים והוא עושה לפי רצונו; הוא נוהג בעולם וקובע בו סדרים לפי טעמו – ואנחנו מוכרחים על־פי זה לחיות. **עֲצִיּוֹתָם כָּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יָדַי אָדָם, אֲנָשִׁים אֱלֹהִים עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יָרְאוּ כִּי־צַד הַמִּזְבַּח שְׁלֵהֶם קוֹרֵס וּמִתְמוֹטֵט תַּחַת אֱלִילֵיהֶם. אֲזַנַּיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶת קוֹל הַסֵּעַר בַּהֲרִיעוֹ, מוֹחוֹת לָהֶם וְלֹא יִבִּינוּ שֶׁהָאֱלִילִים מוֹכְרָחִים לַהֲתַנַּפֵּץ, כְּמוֹהֶם כְּכֹל הָאֱלִילִים הַמְּלֹאכֹוֹתִיִּים לַפְּנִיָּה, וַיַּחַד אִיתָם נְפוֹל יַפְלוּ כֹל אֱלֹהֵי הַסּוֹמְכִים עֲלֵיהֶם, כֹּל אֱלֹהֵי שֶׁהִזָּהָב הוּא מִשְׁעַנְתָּם הַיַּחֲדָה לַעֲזָרָה וּלְהַגְנָה.**

מִן הַמְּיֻצָר, מִן הַדּוּחֵק, מִן הַדִּיכּוּי קָמִים וּמִתְרוֹמְמִים עִמָּם, הֵם לּוֹחְמִים וּמִשְׁתַּחֲרָרִים. וְאִם הֵם מְאוֹחְדִים, אֵינן הֵם פּוֹחְדִים מְכוּל וְכוּל. מִי יִכּוֹל לַפְּגוּעַ בָּהֶם? כֹּאשֶׁר הֵם עוֹזְרִים לַעֲצָמָם, הֵעֲרִיצִים רוֹעֲדִים! טוֹב לְסַמּוֹךְ עַל עֲצָמְךָ, מֵאֲשֶׁר עַל דְּמַאֲגוּגִים. טוֹב לְהִישָׁעַן עַל עֲצָמְךָ, מֵאֲשֶׁר עַל בְּנֵי הָאֲצוּלָה. לִקַּח זֶה לּוֹמְדִים עִתָּה הַעֲמִים וְהֵם לּוֹחְמִים עַל חֲרוֹתָם, עַל בְּטַחֲוֹנָם וְעַל מִבְּצָרָם. זְרוּעַם אֲדִירַת הַכּוֹחַ מוֹרַמַת גְּבוּהָ גְבוּהָ, הַזְרוּעַ שֶׁל הַעֲמִים עוֹשֶׂה פְּלֵאִים. אֵינָנו רוֹצִים לְמוֹת. רְצוֹנָנוּ לְחַיּוֹת וְלִהְיוֹת מִפְּרֵי עֲבוֹדַתְנוּ! פְּתַחוּ לָנוּ מֵהָרַת אֶת שַׁעְרֵי הָאוֹשֶׁר, הַבָּה וְנִזְכָּה פַּעַם לְבָלוֹת גַּם שֵׁם! דִּי הַתִּיִּסְרָנוּ, הַיְשׁוּעָה מוֹכְרָחָה סוֹף סוֹף לְהַגִּיעַ!

פועלים, עורו! פועלים, עורו!

פרולטארים, קדימה! פרולטארים, קדימה!

בְּרוּךְ הַבָּא, כֹּל אֶחָד בְּשֵׁם הַחֲרוֹת, וְכֹל מִי שְׁנוֹתָן אֶת יָדוֹ לַעֲנִין טוֹב.

לְכוּ עִם הַקִּידָמָה, כִּי טוֹבָה הִיא

כִּי לְעוֹלָם הַשְּׁפַעְתָּהּ.

הִיא מְפַלְיָאָה נְסִים אֲדִירִים

כִּי לְעוֹלָם הַשְּׁפַעְתָּהּ.

הִיא חוֹשֶׁפֶת אוֹר בַּחֲשָׁכָה

כִּי לְעוֹלָם הַשְּׁפַעְתָּהּ.

הִיא מִשְׁבַּרַת אֶת סוֹרְגֵי הַבְּרוּל

כִּי לְעוֹלָם הַשְּׁפַעְתָּהּ.

הִיא מְבִיסָה וּמְנַפֶּצֶת אֶת הֵעֲרִיצִים

כִּי לְעוֹלָם הַשְּׁפַעְתָּהּ.

הִיא מִשְׁחַרְרַת אֶת הָאֲרָצוֹת מִיָּדָם

כִּי לְעוֹלָם הַשְּׁפַעְתָּהּ.

וּמַחְלֶקֶת אֶת הָאֲדָמָה לַעֲמִים

כִּי לְעוֹלָם הַשְּׁפַעְתָּהּ.

לַעֲמִים שֶׁסָּבְלוּ וְהִתְעַנוּ זְמַן רַב

כִּי לְעוֹלָם הַשְּׁפַעְתָּהּ.

וּמִזִּינָה אֶת הַכּוֹל בְּמִידָה שׁוּוּה

כִּי לְעוֹלָם הַשְּׁפַעְתָּהּ.

הַלְלוּ אֶת הַגּוֹאֲלָת, אֶת הַקִּידָמָה

כִּי לְעוֹלָם הַשְּׁפַעְתָּהּ.

נְשַׁמַּת כֹּל חַי – וְרוּחַ כֹּל בְּשָׂר, אֶת־הַנְּשֵׁמָה שֶׁל כָּל מֵה שְׁחַי וְקַיִים, אֶת־נְשִׁימָתוֹ שֶׁל כָּל בְּשַׂר-וְדָם! הַדּוֹדוֹת לָךְ הַכּוֹל שְׂרִוִי בַּהֲתַפְתָּחוֹת מִתְמַדַּת וּבִתְמוֹרוֹת בְּלַתִּי פּוֹסְקוֹת בְּדֶרֶךְ הַנְּצַחִית אֶל הַשְּׁלֵמוֹת. אִינְךָ לֹךְ רֵאשִׁית, אֵף לֹא אַחֲרִית. אֶת־חֹלְשֶׁת עַל הַטֶּבַע, כָּל הָעוֹלָם חַי עֲלֵי-פִי חוֹקֵיךָ וְכָל הַנְּבֵרָאִים הוֹלְכִים קִדְיָמָה בַּעֲקֻבוֹתֶיךָ! אֵת תְּמִיד שְׂרִירָה וְקִיּוּמָה וְאֵף פַּעַם אֵינְךָ נַעֲדַרְתָּ! אֵת מַעֲוֵרָתָהּ מִשְׁנַתָּם אֲטוּמִים רְדוּמִים וּמִתִּים וּמְרַכִּיבָה בְּהֵם מַכּוֹנוֹת חַיּוֹת, אֵת מְנִיחָה לְהֵן לְגִדּוֹל וּלְפִרוּחַ וְאַחֲרֵי-כֵן שׁוֹב לְהַתְּפַרֵּק לְחֻלְקֵיכֶּי פְּרוּדוֹת בְּלַתִּי נִרְאוֹת בִּיקוּם! לֹא הִיתָה בְּפִינוּ כְּמוֹת דִּיבּוּרִים כְּכֻמוֹת הַמַּיִם בַּיָּם, וְלוֹ לְשׁוֹנְנֵנוּ הָיוּ לֵה מְלִים כְּגַלִּים עַל פְּנֵי הַיָּם, וְלוֹ עֵינֵינוּ הָיוּ מְסוּגְלוֹת לְרֵאוֹת הַכּוֹל, כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ וְהִירָח, גַּם אִז לֹא הֵינּוּ יְכוּלִים לְמַנּוֹת אֵף חֶלֶק מִלִּיּוֹן מְכַל צוּרוֹת הַשִּׁינּוּיִים לְמִינֵיהֶן בַּהֲתַפְתָּחוֹתֶיךָ, אֲשֶׁר אֵת, הַקִּדְמָה הַכּוֹל-יְכוּלָה, מְחוֹלְלָת! אֵת זֹאת אֹמְרִים לָנוּ כָּל רַמְ"ח אֲבֵרֵינוּ, אֵת זֹאת מְגַלֶּה לָנוּ הַתְּבוּנָה שְׁבַמּוּחָנוּ וְאֵף הַלְשׁוֹן אֲשֶׁר בְּפִינוּ. וְאֵת־הַיָּהּ זֹאת, הַקִּדְמָה הַגְּדוֹלָה, שֶׁהֶעֱלָתָה עַל דַּעַת הָאֲנָשִׁים אֵת הָרַעִיּוֹן הַנְּכוּן, שְׂאִין הָאֲנוּשׁוֹת צְרִיכָה כָּלֵל לְהַשְׁמִיד אֵת עֲצֻמָּה בְּמַלְחָמוֹת, אֲלֵא דוּוֹקָא בְּכוּחוֹת מְאוּחָדִים לְבַקֵּשׁ אַחֲרֵי אוֹשֶׁרָה בְּאוֹצְרוֹתֵינוּ הַעֲשִׂירִים שֶׁל הַטֶּבַע. מְצִיל עֵינֵינוּ מִחֻזָּק מִמֵּנוּ וְעֵינֵינוּ וְאֲבִיּוֹן מְגוֹזְלוֹ, אֵת מְצִילָה אֵת הַחֶלֶשׁ מִמַּלְתְּעוֹתֵינוּ שֶׁל הַחֻזָּק, וְאֵת הַפְּרוֹלְטָרִיּוֹן מִיַּדֵּי הַקַּאפִּיטָל הַשׁוֹדֵד אוֹתוֹ וּמְנַצֵּלוֹ.

וּבְכֵן – וַיְהִי בַחֲשֶׁכֶת לַיְלָה

(הַהֲשַׁפְעָה הַמַּהֲפַכְנִית לֹא פִסְקָה וְלֹא חִדְלָה בַחֲשֶׁכֶת הַלַּיְלָה).

אִז רַב־נְסִים הַפְּלֵאָתָה בְּלַיְלָה, אֵת־הַקִּדְמָה הַגְּדוֹלָה. מִבְּעַד לַחֲשֶׁכֶת הַלַּיְלָה, מִתּוֹךְ בְּלִיל הַתּוֹהוֹוֹבוּהוּ, בְּקַסְמִים בְּרֵאוֹת עוֹלָם. מִבְּעַד הַלַּיְלָה שֶׁשָּׂרַר בְּמַאֲבָקוֹ שֶׁל הָאָדָם הַקִּדְמוֹן בְּרֵאוֹת בְּקַסְמִים תְּבוּנָה וְאוֹר. מִבְּעַד לַיִל הַיָּמִים הַקְּדוּמִים קִדְמַת אֵת הַצִּיבִילִיזָצְיָה וְהַמְדַע. מִבְּעַד לַיִל הָעֲבָדוֹת הָעֲלִיּוֹת, אֵת־הַפְּוֶדָה וְהַמְצִילָה, אֵת הַמַּהֲפָכָה! יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, קֶרֶב יוֹם אִיּוֹם וְנוֹרָא, יוֹם בּוֹ הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה יִלְחָמוּ וְיִתְעַצְמוּ בְּמַאֲבָק אֲדִירִים מְפֹחֵדִים, וּמִן הָעֲבָדוֹת הַקַּאפִּיטָלִיסְטִית הַקִּיּוּמָה תְּבֵרָא הַקִּדְמָה הַבְּלַתִּי נְלֵאִית אֵת חֲרוֹתָם שֶׁל הַמוֹנִי הַפּוֹעֲלִים!

וּבְכֵן – וְאָמַרְתֶּם שְׁבַת רַצָּח

(כִּךְ יֹאמְרוּ כֹּאֲשֶׁר רַצָּח הָאֲנָשִׁים הַהֲדַדִּי יִפְסַק וַיַּחֲדַל).

אֹמֵץ גְּבוּרָתוֹ, הָעַם יִשְׁלִיט עַל פְּנֵי כּוֹל אֵת מִמְשַׁלְתּוֹ, עַל פְּנֵי כָּל מֵה שֶׁהוֹפֵךְ אֵת הַחַיִּים רֵאוּיִים לַחַיּוֹת אוֹתָם.

כִּי לֹא נָאָה, כִּי לֹא יָאָה

כִּי זֶה מִתְּאִים לוֹ, וְאֵף שִׁיךְ אֵלָיו.

אֲדִיר בְּמַלּוּכָה, עֲלִיּוֹת כּוֹחַ וּסְמֻכּוֹת בְּאִירְגוֹן הַבְּחִירוֹת הַכְּלָלִיּוֹת; בְּחֹזֵר בְּהַלְבָּה, בְּבַחֲרִירָה כְּמוֹ שְׂצִירֵךְ תּוֹךְ קְבִיעַת רְצוֹנוֹ הַכְּלָלִי שֶׁל הָעַם, יֹאֲרַגְנוּ וְיִתְאֲמוּ הַנְּצִיגִים הָאֲמִיתִיִּים שֶׁל הָעַם אֵת כָּל עֵנִינּוֹ וְעַסְקִיו; גְּדוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ – הַהֲמוֹנִים הַגְּדוֹלִים יֹאמְרוּ לְהַנְהִיגָה הַזֹּאת: לָךְ וְלָךְ, לָךְ אֵף לָךְ, לָךְ הַמְּמַשְׁלָה, כִּי לֹא נָאָה, כִּי לֹא יָאָה! – זֶה שִׁיךְ לְעַם וְאֵף הוֹלֵם אוֹתוֹ!

אָחד מי יוֹדֵעַ²²

- אָחד מי יוֹדֵעַ?
שְׁנַיִם מי יוֹדֵעַ?
שְׁלוֹשָׁה מי יוֹדֵעַ?
אַרְבָּעָה מי יוֹדֵעַ?
חֲמִשָּׁה מי יוֹדֵעַ?
שִׁשָּׁה מי יוֹדֵעַ?
שִׁבְעָה מי יוֹדֵעַ?
שְׁמוֹנֶה מי יוֹדֵעַ?
תְּשַׁע מי יוֹדֵעַ?
עֶשְׂרֵה מי יוֹדֵעַ?
אַחַד־עָשָׂר מי יוֹדֵעַ?
שְׁנַיִם־עָשָׂר מי יוֹדֵעַ?
שְׁלוֹשָׁה־עָשָׂר מי יוֹדֵעַ?
- אָחד אָני יוֹדֵעַ: אנושות אחת יש בעולם.
שְׁנַיִם אָני יוֹדֵעַ: לשני פלגים מחולקת האנושות: עניים ועשירים.
שְׁלוֹשָׁה אָני יוֹדֵעַ: השילוש הנוצרי מחשיך את העולם.
אַרְבָּעָה אָני יוֹדֵעַ: על ארבעת היסודות (החומר) משתלטת העבודה.
חֲמִיִּשָׁה אָני יוֹדֵעַ: על כל חמש היבשות משתלט ההון.
שִׁשָּׁה אָני יוֹדֵעַ: שישה ימים בשבוע נמק הפועל בעמלו.
שִׁבְעָה אָני יוֹדֵעַ: שבעה ימי חג ושבתון מונה לעצמו העשיר בכל ימי השבוע.
שְׁמוֹנֶה אָני יוֹדֵעַ: מן היום השמיני מתייטר הילד (היהודי) מגזרות הדת.
תְּשַׁעָה אָני יוֹדֵעַ: תשעה ירחי (אבטלה) כדי לעבוד שלושה חודשים (בשנה) – עד מוות.
עֶשְׂרֵה אָני יוֹדֵעַ: עשרת הדברות הפכו לתרי"ג.
אַחַד־עָשָׂר אָני יוֹדֵעַ: אחד-עשר אחים-סוחרים, רק רבנים ובטלנים מסוגלים לדמותם לאחד-עשר כוכבים.
שְׁנַיִם־עָשָׂר אָני יוֹדֵעַ: שנים-עשר חורים יש בתריסר כעכים, וזה כנגד שנים-עשר השבטים.
שְׁלוֹשָׁה־עָשָׂר אָני יוֹדֵעַ: שלושה-עשר כפרות שווה המשטר הקאפיטאליסטי!

חד עובדיא **

- חד עובדיא, חד עובדיא, דובין אבא מסטרא בתרי זוזי – חד עובדיא, חד עובדיא.
ואתא בטלן ואכל לעובדיא, דובין אבא מסטרא בתרי זוזי – חד עובדיא, חד עובדיא.
ואתא חנוני ואכל לבטלן, דאכל לעובדיא, דובין אבא מסטרא בתרי זוזי – חד עובדיא, חד עובדיא.
ואתא מלוה ובלע לחנוני, דאכל לבטלן, דאכל לעובדיא, דובין אבא מסטרא בתרי זוזי – חד עובדיא, חד עובדיא.
ואתא בנקירא ואכל למלוה, דבלע לחנוני, דאכל לבטלן, דאכל לעובדיא, דובין אבא מסטרא בתרי זוזי – חד עובדיא, חד עובדיא.
ואתא בנקרוטא והיכה לבנקירא, דאכל למלוה, דבלע לחנוני, דאכל לבטלן, דאכל לעובדיא, דובין אבא מסטרא בתרי זוזי – חד עובדיא, חד עובדיא.
ואתא קרויטא ושרף לבנקרוטא, דהיכה לבנקירא, דאכל למלוה, דבלע לחנוני, דאכל לבטלן, דאכל לעובדיא, דובין אבא מסטרא בתרי זוזי – חד עובדיא, חד עובדיא.

וַאֲתָא הַרְבּוּלוּצִיָּה הַגְּדוּלָּה וְשַׁחֲטָה לְקַרְיֵיזְסָא, דְּשַׁרְף לְבִנְקֵרוּטָא, דְּהִיפָּה לְבִנְקִירָא, דְּאָכַל לְמַלְוָה, דְּבָלַע לְחֲנֻנִי, דְּאָכַל לְבִטְלָן, דְּאָכַל לְעוֹבְדֵיָא, דְּזַבִּין אַבָּא מִסְטָרָא בְּתַרֵּי זוּזֵי – חַד עוֹבְדֵיָא, חַד עוֹבְדֵיָא.

וַאֲתָא הַסּוּצִיָּאֲלִיזְמוּס בְּרוּף הוּא וְשַׁחֲט לְרַבּוּלוּצִיָּה, דְּשַׁחֲטָה לְקַרְיֵיזְסָא, דְּשַׁרְף לְבִנְקֵרוּטָא, דְּהִיפָּה לְבִנְקִירָא, דְּאָכַל לְמַלְוָה, דְּבָלַע לְחֲנֻנִי, דְּאָכַל לְבִטְלָן, דְּאָכַל לְעוֹבְדֵיָא, דְּזַבִּין אַבָּא מִסְטָרָא בְּתַרֵּי זוּזֵי – חַד עוֹבְדֵיָא, חַד עוֹבְדֵיָא.

הערות

* אפשר שהכוונה להגדה של פסח בהוצאת סיעות דוברי יידיש של ה'סאָציאַליסטישע אַרבעטער פּאַרטיי פֿון נאַרד־אַמעריקע', בניו־יורק, 1896. ראה הערות.

** פירושים: חַד עוֹבְדֵיָא: עובד אחד; דְּזַבִּין: קָנָה; אַבָּא מִסְטָרָא: אבא רבי־האומן; בְּתַרֵּי זוּזֵי: בשני זוזים; וַאֲתָה: ובא; בְּנְקִירָא: בנקאי; בְּנְקֵרוּטָא: פשיטת רגל; קַרְיֵיזְסָא: המשבר; רַיבּוּלוּצִיָּה: מהפכה.

תרגם מיידיש: שלום לוריא